

2024-04-03

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: NTN-2020-00260

Dnr: KFKS-2015/173-040

Projektavslut – Mensättra våtmark

Projektnummer 90000340

Förslag till beslut

Natur och trafiknämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning av ärendet

Mensättra våtmark initierades under 2016, med syfte att öka och stärka områdets biologiska mångfald, verka flödesdämpande, fånga näringsämnen ur vattnet och vara en rekreativ och pedagogisk naturpark. Utbyggnad skedde under 2021 och överlämnades efter etableringsskötsel under höst 2023 till förvaltningen. Goda resultat gällande biologisk mångfald har kunnat påvisas genom fynd registrerat i Artportalen samt i den insektsinventering som beställdes av projektet under 2023.

Mensättra våtmark beviljades LONA-bidrag på 1,5 miljoner. Projektet har rymts inom beviljad budgetram och återlämnar 0,2 miljoner.

Ärendet

Mensättra våtmark initierades av Boo miljö och naturvänner tillsammans med tjänsteorganisationen som då utredde Sägsjöns behov. Flera syften låg till grund för projektet bland annat att skapa en flödesdämpande yta, få grepp om näringsämnen, samt stärka och öka den biologiska mångfalden. Syftet var också att skapa en pedagogisk naturmiljö för förskolor och skolor i området och en trevlig rekreativ yta. Förstudie och olika undersökningar gjordes innan en projektering påbörjades och färdigställdes under 2020. I sent skede, när projekteringen var klar, påträffades sulfidhaltiga leror och ett nytt inriktningsbeslut togs därför.

Riktningsbeslut

På grund av de sulfidhaltiga lerorna, samt att den tidigare projekterade handlingen ej rymdes inom budget, togs ett nytt inriktningsbeslut den 10 november 2020 § 187. Detta beslut innebar att våtmarken gick från en dagvattenanläggning med parkvägar och bryggor, till det mer naturliga utseendet den har idag. Dock med samma syfte och mål som tidigare.

Resultat

En våtmark kräver ungefär tre år innan den etablerat sig helt, så det slutgiltiga resultatet kommer kunna ses under sommaren 2024. Under tiden för projektet kunnat följa utvecklingen av våtmarken och hur den succesivt skiftat karaktär. Direkt efter färdigställande var marken relativt torr, och majoriteten av vattnet leddes i diket. Efter två säsonger är samtliga ytor mer eller mindre helt återvätrade, alltså att grundvattennivån ligger i samma nivå som markytan. Ett annat resultat som visade sig från år två, var att den planerade magasinering och flödesdämpanden effekten verkligen kunde ses. Under andra halvan av 2023 var stora delar av våtmarken helt vattenfylld, och flödet mot recipient begränsades.

En insektsinventering genomfördes under 2023. Se bilaga 1. Denna visar goda fynd av insekter, så som skalbaggar, sländor och bin.

Förutom insektsinventeringen har många ytterligare arter rapporterats in, och de kan följas i Artportalen, ([Artportalen.se](https://artportalen.se)). Exempel på arter som tidigare inte påträffats där är 14 olika sorters svampar. Men även grodor, vattensalamander, olika arter av fåglar samt en mängd arter av växter.

Bland fåglar har den starkt hotade Grönfinken påträffats vid flera tillfällen både under 2022 och 2023, samt de nära hotade fågelarterna Ärtsångare och Svartvit flugsnappare. I artportalen kan man mellan åren 2022-2024 (februari) se 508 inrapporterade fynd. I dessa fynd räknas inte insektsinventeringen med som Nacka kommun gjort. Med samma plats och sökning har man mellan åren 2000-2021, 27 inrapporterade fynd. Detta skulle kunna förklaras med att platsen nu är mer tillgänglig och därför ökar fynden, men majoriteten av inrapporteringarna är från samma person, både före och efter åtgärderna. Detta visar att de skapade biotoperna bland annat med den stora mängden död ved i fuktig miljö skapar naturvärden och biologisk mångfald.

Provtagning av vattenkvaliteten beträffande näringsinnehåll och pH började att provas under sommaren 2023. Det kvarstår provtagningar under våren och sommaren 2024 innan ett resultat kan fastställas.

Bild, Mensättra våtmark 2021

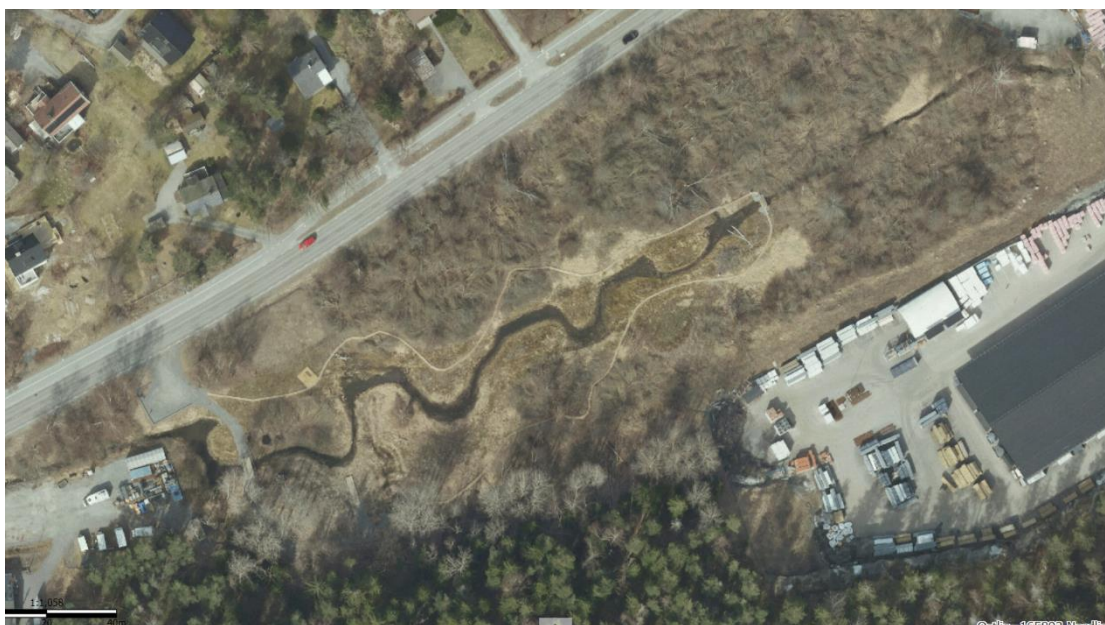

Bild Mensättra våtmark 2023

Mensättra våtmark i framtiden

Mensättra våtmark är Nackas första våtmark där löpande skötsel ska bedrivas. Olika metoder har under etableringstiden använts för att lära mer om skötsel av öppen våtmark. Trimning och uppsamling av slaget gräs gjordes två gånger första året, därefter en gång andra året och höst 2023 prövades slätter med vassmaskin. Olika metoder kommer att användas på marken även framgent, både för att utveckla ytorna på bästa

sätt, men också för att lära sig mer om skötseln av våtmark, för att sedan kunna använda det i nya våtmarksprojekt.

Val av metod kommer att göras så att ytan blir givande som möjligt ur biologisk mångfaldssynpunkt, exempelvis kan slätter helt utebli ett år, för att locka fram nya arter att etablera sig. Dock kommer alltid spänger och vistelseytor att löpande underhållas för god framkomlighet.

Lärdomar och erfarenhetsåterföring

I Sverige är kunskapen kring restaurering av våtmarker fortfarande relativt låg. Detta beror på att det är först under de senaste åren som våtmarker börjat restaureras och återställas. Uppföljning av resultatet av våtmarkerna uteblir ofta. En problematik är därför att det i tidiga skeden och projekteringar ofta blandas ihop med dagvattendammar och lösningar för dagvatten. En våtmark och en dagvattenanläggning är inte samma typ av anläggning, och bör därför inte försöka anläggas på det sättet heller. En viktig avvikelse är markens i många fall dåliga bärighet. I Mensättra har marken extremt låg bärighet, och vid prover hittas inte berg ens vid 10m djup. Det fungerar därför inte att köra vanliga maskiner på denna mark, eller att bygga dammar i denna typ av miljö. Att anlägga en vanlig väg enligt de konstruktioner som är brukliga för normalt bärig mark, fungerar heller inte. Detta behöver tas i noggrann beaktning vid val av planering innan en våtmark restaureras.

Projektet Mensättra våtmark och lärdomarna från det har varit helt grundläggande för samtliga nya våtmarksprojekt i Nacka. Erfarenheterna från projektet är av stor och oersättligt vikt till kommande lyckade våtmarksanläggningar och skötsel av dessa framöver. Mensättra våtmark och erfarenheterna från denna anläggning har även varit med i olika forskningsstudier och analyser. Exempelvis över bostadsnära våtmarker och ekosystemtjänster, bland annat från KTH, Handelshögskolan och SLU.

Mensättra våtmark används också som exempel till andra kommuner, bolag och intresseorganisationer om vilka metoder och resultat man kan använda sig av och förvänta sig från en restaurerad våtmark i denna typ av miljö.

Ekonomiska konsekvenser

Budget för projektet var 5 miljoner kronor.

LONA bidrag med 1,5 miljoner kronor.

Upparbetat kostnad i projektet 6,3 miljoner varav kommunens kostnad blir 4,8 miljoner

Projektet återlämnar 0,2 mnkr vid projektavslutet.

Projektets nettoutfall på 4,8 miljoner kronor skrivs av enligt nedan:

60 % = 2,9 miljoner kronor på 20 år

20 % = 0,95 miljoner kronor på 25 år

20 % = 0,95 miljoner kronor på 50 år

Internräntan är 2,5 %.

Kapitaltjänster totalt år ett: 0,4 miljoner kronor

Kapitalkostnader avskrivning totalt år ett: 0,2 miljoner kronor

Av totala kapitalkostnaden utgör ränta år ett: 0,2 miljoner kronor

Konsekvenser för barn

Barnen i området, både privat och från förskolor och skolor är frekventa besökare i Mensättra våtmark. Ytorna upplevs som spännande att utforska, och från de olika utkikspunkterna har man god sikt över olika biotoper.

I det kända mobilspelet ”Pokemon go” kan spelaren välja att placera ut ett eget ”Pokemonstopp”. Detta stopp får spelaren efter att ha spelat spelet intensivt under många år. Spelar har en chans till detta. Dessa ”stopp” är därför ganska ovanliga. Nacka stadshus har i jämförelse tre av dessa Pokemonstopp. Mensättra våtmark har under sin relativt korta tid som naturpark, fått hela fem egna Pokemonstopp. Detta är en anmärkningsvärd summa och ett bevis på hur många som faktiskt rör sig i våtmarken.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse daterad 3 april 2024

Bilaga 1. Insektsinventering

Per Strandberg
Enhetschef
Enheten offentlig utemiljö

Marika Zetterström
Projektledare
Enheten offentlig utemiljö